SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1844

av Adam Reuterskiöld m.fl. (M)

Ett nytt och långsiktigt hållbart strandskydd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa det generella strandskyddet och ersätta det med ett lokalt och behovsprövat skydd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna ska ges huvudansvaret och ett ökat inflytande över utpekandet av särskilt skyddsvärda strandområden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka markägares rätt att använda och utveckla sin mark samt förenkla möjligheterna till dispens från strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa länsstyrelsernas möjlighet att överpröva kommunala beslut om strandskydd och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en ersättningsmodell för markägare som får sin mark belagd med särskilda strandskyddsrestriktioner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Sverige har fantastiska natur- och vattenmiljöer. Våra långa kuststräckor, skärgårdar, sjöar och vattendrag är en stor tillgång för såväl människor som företag och samhällen. Tillgången till stränder för bad, friluftsliv och rekreation är viktig och ska värnas. Detsamma gäller skyddet av värdefulla naturmiljöer och den biologiska mångfalden.

Det svenska strandskyddet har emellertid under lång tid utvecklats till ett omfattande och många gånger oproportionerligt regelverk. Samma generella regler har tillämpats i kommuner med helt olika förutsättningar, oavsett om det råder stor konkurrens om stränderna eller om det finns milsvida obebyggda strandområden. Konsekvensen har blivit att bostadsbyggande, företagande och landsbygdsutveckling försvåras även där det saknas ett reellt behov av att begränsa användningen av marken.

Regeringens reform genom proposition 2024/25:102 var ett viktigt första steg. Att undanta mindre sjöar, smala vattendrag och vissa anlagda vatten från det generella strandskyddet är välkommet. Men reformeringen behöver fortsätta. Sverige behöver ett strandskydd som utgår från faktiska lokala förhållanden och som gör skillnad mellan skyddsvärda natur- och strandområden och områden där det finns goda förutsättningar för utveckling.

Kommunerna har bäst kunskap om sina lokala förutsättningar, sin bebyggelseutveckling och sina naturvärden. De har också det huvudsakliga ansvaret för den fysiska planeringen och för att skapa förutsättningar för bostäder, företagande och en levande landsbygd. Det är därför rimligt att kommunerna får ett betydligt större inflytande över var strandskydd ska gälla. Det generella strandskyddet bör avskaffas och ersättas med en ordning där kommunerna, utifrån tydliga nationella kriterier, kan peka ut de områden där det finns särskilda skäl att upprätthålla ett skydd. Ett sådant system skulle göra det möjligt att koncentrera skyddet till områden med höga naturvärden, betydelse för friluftslivet eller där allmänhetens tillgång till stränder behöver säkerställas. Samtidigt skulle kommunerna kunna möjliggöra bostadsbyggande och näringsverksamhet i områden där ett generellt skydd saknar tydlig motivering.

Länsstyrelsernas roll bör i huvudsak vara att säkerställa att de nationella skyddsintressena beaktas, inte att genom en långtgående överprövningsrätt begränsa kommunernas möjlighet att fatta lokalt förankrade beslut.

Äganderätten är en grundläggande förutsättning för ett fritt och fungerande samhälle. Den som äger mark ska som utgångspunkt ha rätt att använda, utveckla och förvalta den inom ramen för rimliga och tydliga regler. Dagens strandskydd innebär i många fall långtgående begränsningar för enskilda markägare. Det kan handla om att bygga ett

bostadshus, utveckla en befintlig fastighet eller uppföra komplementbyggnader som bryggor, bastur och sjöbodar. Inte sällan gäller begränsningarna även i redan bebyggda miljöer där strandskyddets syften endast påverkas i begränsad omfattning.

Dispensprövningen behöver därför bli mer förutsägbar och proportionerlig. Vid bedömningen ska större hänsyn tas till befintlig bebyggelse, områdets faktiska naturvärden, allmänhetens tillgång till stranden och den enskildes intresse av att använda sin fastighet.

Det ska vara möjligt att utveckla befintliga fastigheter och bedriva näringsverksamhet utan att fastna i långdragna och oförutsägbara processer, när åtgärderna inte påtagligt skadar strandskyddets grundläggande syften. Om staten eller kommunen beslutar om särskilt långtgående begränsningar av enskildas markanvändning bör det också finnas en rimlig ersättningsmodell. Det är inte rimligt att enskilda markägare ensamma ska bära kostnaden för skydd som samhället bedömer vara angeläget.

Ett reformerat strandskydd handlar inte om att bygga överallt eller att försvaga skyddet för värdefull natur. Tvärtom handlar det om att använda samhällets resurser mer effektivt och koncentrera skyddsinsatserna där de gör störst nytta. I många landsbygdskommuner är möjligheten att erbjuda attraktiva bostäder i strandnära lägen en viktig förutsättning för att kunna locka nya invånare, företag och investeringar. Strandnära lägen kan också skapa förutsättningar för besöksnäring, besöksmål och lokala arbetstillfällen.

Samtidigt ska allmänhetens möjligheter att nå och vistas vid stränderna värnas. Allemansrätten är en viktig del av vårt svenska kulturarv och ska inte inskränkas genom en reformering av strandskyddet. Där det finns särskilt värdefulla naturmiljöer eller ett påtagligt behov av att säkerställa allmänhetens tillgång ska ett ändamålsenligt skydd kunna upprätthållas.

Sverige behöver gå från ett generellt och många gånger schablonmässigt strandskydd till ett system som bygger på lokala förutsättningar, proportionalitet och respekt för äganderätten. Ett sådant strandskydd skulle bättre förena miljöhänsyn med bostadsbyggande, företagande och lokal utveckling. Det skulle också stärka det kommunala självstyret och skapa bättre förutsättningar för ett Sverige där hela landet kan växa och utvecklas.

Adam Reuterskiöld (M)

Sten Bergheden (M)

Fredrik Ahlstedt (M)

Alexander Svensson (M)

Merit Frost Lindberg (M)

Anna af Sillén (M)

Kristina Axén Olin (M)

Marie Nicholson (M)

Mats Green (M)